

DİNÎ OTORİTE SEMPOZYUMU HAKKINDA BİRKAÇ NOT

KTÜ Rize İlahiyat Fakültesi tarafından düzenlenen “Dinî Otorite” konulu sempozyum 12-14 Eylül 2003 tarihleri arasında İlahiyat fakülteleri Kelâm Anabilim Dalı öğretim elemanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Mutad olarak senede bir tekrarlanan Kelâm Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri ve Koordinasyonu toplantılarının sekizincisi olan sempozyumun açılışında hazır bulunan Diyanet İşleri başkan yardımcısı, Karadeniz Teknik Üniversitesi rektör vekili, Rize vali vekili ve Rize İlahiyat Fakültesi dekanı söz alarak birer konuşma yaptılar ve Türkiye’de dinî sahadaki gelişmelerin sevindirici oluşu, son yıllarda artarak devam eden insan kaynaklı sorunları çözmeye dinin rolü ve nihayet dinin insan üzerindeki yaptırım gücü ve otoritesi hakkında çeşitli açıklamalarda bulundular.

Dinî otorite kavramının çeşitli yönleriyle ele alınarak değerlendirildiği sempozyumun ilk oturumunun birinci bölümü İslam dininde dinî otorite konusuna ayrılmış, Yahudi-Hıristiyan geleneğinde dinî otorite konulu tebliğ oturumunun ikinci bölümünde sunulmuştur. İslam inancında din vaz’ eden ve dinin gerçek sahibi olan yüce Allah’ın aynı zamanda gerçek otorite kaynağı olduğu şüphesizdir. Mahlûkat üzerinde gerçek hükümlanlığı olan yaratıcı dinde yapılması ve yapılmaması gereken kuralları belirler ve esasları vahiy yoluyla insanlara bildirir. Kâinatı hem yaratan, hem de yöneten bu yegâne varlık olan Allah, aynı zamanda dinin de vâzıdır. Bu itibarla gerçek ve mutlak otorite sahibi sadece Allah’tır. Ancak İslam inancına göre yaratıcının otoritesi zoraki bir itaati değil, kabul edenler ve boyun eğenler tarafından gönüllü olarak benimsenip bağlanılan bir yaratıcı anlayışını öngörür. Böyle bir açıklama otorite kavramının tanımlanmasını gerektirdiğinden sempozyum boyunca çok çeşitli otorite tanımları yapılmıştır.

Kitabî bir din olan Yahudilik, İslam inancına benzer bir şekilde dinde otorite kaynağı olarak Tanrı’yı kabul etmektedir. Bununla birlikte, toplumda ahlakî kurallara dayalı emirleri ortaya koyan sözlü ve yazılı gelenek yanında ruhbanlar ve rabbânîler gibi din adamları da önemli birer otorite kaynağı olarak karşımıza çıkar. Hıristiyan inancında durum farklılaşır ve mutlak otorite olarak diğer ilahî dinlerde söz konusu olan Kitab’ın yerini İsa Mesih’in aldığı görülür. Daha sonra Mesih tarafından seçilmiş olan Havârîler ve Roma Katolik kilisesi İsa Mesih’in otoritesini kesintisiz bir şekilde devam ettiren kaynaklar olarak kabul edilirler.

Sempozyumun diğer oturumları sünnette, sünnî düşüncede ve şîî gelenekte dînî otorite konularına ayrılmıştır. İslam dininde mutlak anlamda otoritenin sahibi Allah olmakla birlikte, bu otoritenin yeryüzünde ikamesi için, yaratıcının buyruklarını tebliğ etmekle görevlendirilen peygamberler de otorite kaynağıdır. Dinin pratiğini gösteren, vahyin hayata tatbiki noktasında insanlara model olan peygamberlere ittiba, Allah'a itaatin bir gereği ve neticesi olarak karşımıza çıkar. Mutlak anlamda otoritenin sadece yaratıcı tarafından otorite olarak belirlenen varlıklara özgü kılınması, yaratıcının beşerî otoritelere de kaynaklık ettiği anlamına gelmektedir. Bu itibarla vahiyden bağımsız olarak din adına yapılan yorumlar mutlak ve kesin doğrular şeklinde sunulamaz. Sünnî düşüncedeki "selef" fikri, Şia tarafından benimsenen "imamet" anlayışı, Alevî geleneğindeki "dede" profili, tasavvuf düşüncesinde yer alan "şeyh ve mürşit" telâkkileri ve otorite olarak benimsenin dinî ve gayri dinî anlayışların bu ana kriter çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Buraya kadar ana hatlarıyla özetlemeye çalıştığımız sempozyumun değerlendirme oturumunda söz alan hocalarımız Prof. Dr. Hüseyin Atay, Prof. Dr. Bekir Topaloğlu, Prof. Dr. Ömer Faruk Harman, Prof. Dr. A. Saim Kılavuz ve Doç. Dr. Şaban Ali Düzgün, sempozyum hakkında yaptıkları müspet ve menfi değerlendirmelerin ardından iyileştirmeye yönelik çeşitli teklif ve önerilerde bulundular. Sempozyumda sunulan tebliğ ve müzakerelerin fazla oluşu, fikirlerin bütüncül bir şekilde ortaya konmasını ve müzakere edilmesini engellediği için bir sonraki toplantıda tebliğ sayılarının azaltılması ve sunulacak konuların tedahüle meydan vermeyecek biçimde düzenlenmesi noktasında daha dikkatli davranılması gerektiği vurgulandı.

Din alanındaki otoritenin "kaynağı ve problemleri"nin incelendiği bu sempozyum genel anlamda başarılı olmuştur. Dinî otorite başlığı altında ele alınabilecek konular belirlenmiş, otorite kavramının geçmişte ve günümüzde algılanış şekli ve uzantılarını ihtiva eden konu başlıkları tespit edilerek tebliğler halinde sunulmuş, eksik kalan yönler yapılan müzakerelerle birlikte tamamlanmıştır. Ancak tebliğlerin hazırlanması ve değerlendirilmesi sırasında ihtiyaç duyulan zamanın yetersizliği bazı noktaların gözden kaçması sonucunu doğurmuştur. Bunlar arasında sayılabilecek olan hususlardan biri, sempozyumun konusunu oluşturan "otorite" kavramının tanımıyla ilgilidir. Bu kavram tebliğ sahipleri tarafından farklı şekillerde tanımlanmış olmasına rağmen, muhtevasını câmi', herkes tarafından tasvip gören genel bir açıklamasının yapılmadığı kanaati belirmiştir. Halbuki içermiş olduğu konular vuzuha kavuştuktan sonra sempozyumun sonunda yapılmış olması beklenen efradını cami' bir tanım, kavramın zihinlerde daha berrak hale gelmesi

açısından faydalı olurdu. Toplantıda kavramın muhtevasına ilişkin bir ayırım sadedinde “dinî otorite” ile “dinde otorite” söylemleri arasındaki farklılığa dikkat çekilmiş, ancak bu ayırımın mahiyetine ilişkin açıklamalar yapılmamıştır. Dinî otorite ile dünyevî otorite arasındaki irtibata yeterince değinilmemiş, dinlerde bulunan otorite silsilelerinin mukayeseli olarak incelemesi yapılmamıştır. Ancak şunu da ilave etmek gerekir ki, bir sempozyumun zihinlerde cevaplanmaya muhtaç sorular bırakması, bunların çözümü için araştırmaya götüren ekstra bir çabanın sâiki olduğu sürece müspet bir neticedir.

Sempozyumun sonunda bir sonraki Kelâm Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri ve Koordinasyonu toplantısının yeri kararlaştırılmış, sempozyum konusuna oy birliğiyle karar verilmiştir. Buna göre önümüzdeki yıl dokuzuncusu düzenlenecek olan “Kelâm İliminin Yeniden İnşasında Geleneğin Yeri” konulu toplantıya Elazığ’da bulunan Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ev sahipliği yapacaktır.

Emine YARIMBAŞ
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Kelâm-Doktora Öğrencisi